

C-ohjelmointi

Luento 6: tietueet ja joukot

Viikko 4

Sisältö

- Tietueet (struct)
 - Määrittely
 - Rakenne
 - Käyttö
- Lueteltu tyyppi (enum)
- Union
 - Määrittely
 - Rakenne
 - Käyttö
- Linkitetty lista

Tietueet (struct)

- Tietueessa voi olla vain datakenttiä (vrt. luokka)
 - Tietueen kentät voivat olla keskenään erilaisia.
 - Kenttiä ei voi piilottaa, vaan ne kaikki näkyvät (vrt. *public*).
- Ajatellaan hetkinen Javan luokkatoteutusta Pikkuvarasto (A.Wiklan Java-kurssi). Tällä luokalla on metodi *vieVarastoon*.
 - Metodikutsu *x.vieVarastoon(y)* koskettaa kahta oliota:
 - "This" , tässä x ja
 - y, joka välitettiin parametrina
- C:ssä voi vastaavaa toimintaa jäljitellä, mutta tuo "this" on välitettävä funktiolle parametrina, joten C:ssä vastaava funktio olisi muotoa *vieVarastoon(x,y)*;

Tietue - Määrittely

```
struct info {
    char firstName[20];
    char lastName[20];
    int age;
};
struct info i1, i2;
```

```
typedef struct InfoT {
    char firstName[20];
    char lastName[20];
    int age;
} InfoT;

InfoT p1;
```

Suosittelavin tapa

- Tietueen kenttiin viitataan muodolla nimi.kenttänimi:
 - p1.age = 18;
 - printf("%s\n", i2.firstName);

```
struct info {
    char firstName[20];
    char lastName[20];
    int age;
} k1, k2;
```

Tietue - Rakenne

- Tietueelle varataan yhtenäinen muistialue.
- Kuitenkin muistialueen koko voi olla eri kuin kenttien yhteenlasketut koot, koska viittausten yksinkertaistamiseksi kenttien välejä saatetaan jättää käyttämättä.

- Esim:

`sizeof(InfoT) >= 40*sizeof(char)+sizeof(int)`

Tietue - Käyttö

- `InfoT i1, i2;`
- Tietueen sijoittaminen toiselle `i1 = i2`
kopioi tietueen sisällön bitti kerrallaan täsmälleen samanlaisena, mutta ei seuraa kentissä mahdollisesti olevia osoittimia.

- Tietueita EI voi verrata suoraan: `i1 == i2`
- vaan vertailu on tehtävä itse:

```
strcmp(i1.firstName, i2.firstName) == 0 &&  
strcmp(i1.lastName, i2.lastName) == 0 &&  
i1.age == i2.age
```

Sisäkkäiset tietueet

- Tietueen kenttinä voi olla myös tietueita

e1:

info:	firstName:	<input type="text"/>
	lastName:	<input type="text"/>
	age:	<input type="text"/>
salary:	<input type="text"/>	

```
e1.info.age = 21;  
e1.salary = 125.6;
```

```
typedef struct {  
    char firstName[20];  
    char lastName[20];  
    int age;  
} InfoT;  
typedef struct {  
    InfoT info;  
    double salary;  
} EmployeeT;  
EmployeeT e1;
```

Osoitin tietueeseen

- Tietueita käsitellään usein osoitinmuuttujan kautta:
(*p).x tai p->x

```
typedef struct pair {  
    double x;  
    double y;  
} PairT, *PairTP;  
PairT w;  
PairTP p;
```

```
PairT w;  
PairTP q;  
PairTP p = &w;
```

```
if((q = malloc(sizeof(PairT))) == NULL) ...  
if((q = malloc(sizeof(struct pair))) == NULL) ...  
    w.x = 2;  
    p->x = 1;          (*p).x = 1;          *p.x = 1;  
    q->y = 3.5;
```


Tietueet ja funktiot: tietue viiteparametrina

```
void constructorP(PairTP this,  
                 double x, double y) {  
    this->x = x;  
    this->y = y;  
}
```

```
PairT w;  
PairTP p;
```

```
constructorP(&w, 1, 2);
```

```
if((p = malloc(sizeof(PairT))) == NULL)  
    error;  
constructorP(p, 1, 2);
```

Funktio saa osoittimen
Kutsujan aiemmin
varaaman tietueen
muistialueeseen.

Tietueet ja funktiot: tietue paluuarvona

- Funktio voi palauttaa kokonaisen tietueen. Silloin kutsujan on tehtävä palautetusta tietueesta kopio, koska alkuperäinen vapautuu pinosta funktiosta palattua.

```
PairT constructorFunc(double x, double y) {  
    PairT p;  
    p.x = x;  
    p.y = y;  
    return p;  
}
```

```
PairT w = constructorFunc(1, 2.2); /* kopio */
```

Pinossa palautettu tietue on kopioitava heti talteen.

Tietueet ja funktiot: osoitin paluuarvona

- Funktio varaa tilan tietueelle, jolloin kutsujan vastuulle jää vapauttaa tuo varattu tila.

```
PairTP constructor(double x, double y) {  
    /* client responsible for deallocation */  
    PairTP p;  
    if((p = malloc(sizeof(PairT))) == NULL)  
        return NULL;  
    p->x = x;  
    p->y = y;  
    return p;  
}  
PairTP p1 = constructor(1, 2);  
free(p1);
```

Funktio varaa tilan tietueelle
Ja palauttaa osoittimen siihen
Kutsuja vapauttaa tilan
myöhemmin.

Tietueet ja funktiot: osoitin paluuarvona

- Käyttö toisen funktion parametrina:

```
int compare(const PairTP p, const PairTP q) {  
    return p->x == q->x && p->y == q->y;  
}  
PairTP p2 = constructor(1, 3);  
PairTP p3 = constructor(2, 6);  
int i = compare(p3, p2);  
free(p2); free (p3);
```

- Vältä muistivuotoa!

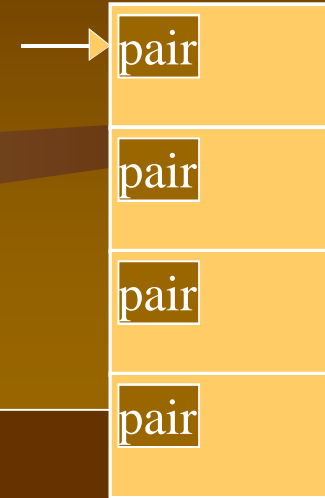
```
i = compare(p1, constructor(3.5, 7));
```

Tässä kadotetaan osoitin tietueeseen, joten muisti jää vapauttamatta

Muistilohko tietueista

- Muistilohkon käsittely ei riipu lohkon alkioiden tyypistä.
- Tietueen omiin alkioihin viittaus kuten itsenäisissäkin tietueissa.

rectangle

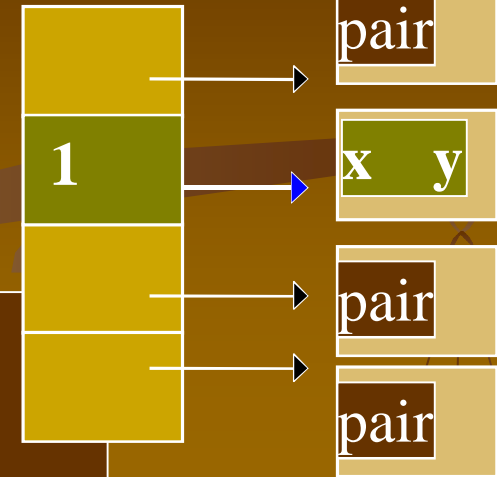
```
PairTP rectangle;  
PairTP aux;  
double x, y;  
  
if((rectangle= malloc(4*sizeof(PairT)))==NULL)error;  
for(aux = rectangle; aux < rectangle + 4; aux++) {  
    printf("Enter two double values:");  
    if(scanf("%lf%lf", &x, &y) != 2) /* error */  
        break;  
    constructorP(aux, x, y);  
}
```

Osoitinlohko tietueisiin

- Mahdolliset viittaustavat:

- `prectangle[1][0].x`
- `prectangle[1]->x`
- `(prectangle+1)->x`

`prectangle` →


```
int i;
PairTP *prectangle;
if((prectangle= malloc(4*sizeof(PairTP)))==NULL)error;
for(i = 0; i < 4; i++) {
    printf("Enter two double values:");
    if(scanf("%lf%lf", &x, &y) != 2)
        error;
    if((prectangle[i] = constructor(x, y))
        == NULL)
        error;
}
for(i = 0; i < 4; i++)
    printf("vertex %d = (%f %f)\n", i,
        prectangle[i][0].x, prectangle[i][0].y);
```

Lueteltu tyyppi (enum)

- Luetellun tyyppin määrittelemät järjestetyt vakiot vastaavat järjestyksessä kokonaislukuja 0,1,2 jne.
- Numeroinnin voi myös aloittaa haluamastaan arvosta

```
typedef enum opcodes {  
    lvalue, rvalue,  
    push, plus  
} OpcodesT;
```

```
enum opcodes e;  
OpcodesT f;
```

```
int i = (int)rvalue; /*i=1*/
```

```
enum opcodes {  
    lvalue = 1, rvalue,  
    push, plus  
};
```

```
enum opcodes e = lvalue;  
if(e == push) ...
```

```
int i = (int)rvalue; /*i=2*/
```

Lueteltu tyyppi funktion paluuarvona

- Lueteltua tyyppiä voi käyttää virhetiedon käsittelyssä
- Virheilmoitustekstit kootaan taulukkoon, jota indeksoidaan luetellun tyypin alkioita vastaavilla kokonaislukuarvoilla

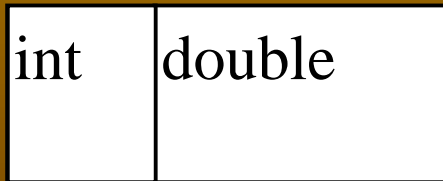
```
typedef enum {  
    FOPEN, FCLOSE, FOK  
} FoperT;  
  
#define TOINT(f) ((int)(f))  
  
char *Messages[] = {  
    "File can not be opened",  
    "File can not be closed",  
    "Successful operation",  
    "This can not happen"  
};
```

```
FoperT process();  
  
printf("result of calling process() is %s\n",  
    Messages[TOINT(process())]);
```


Union

- Tietue
 - Alkiot peräkkäin eli kaikki käytettävissä

```
struct intAndDouble {  
    int i;  
    double d;  
};
```


intAndDouble

- Union (vrt. Pascalin vaihtuvamittaiset tietueet)
 - Alkiot päällekkäin eli vaihtoehtoisia

```
union intOrDouble {  
    int i;  
    double d;  
};
```

int

double

intOrDouble

Union - Käyttö

- Käyttö yleensä tietueen osana
- Tietueessa kenttä (tag), joka kertoo miten union-rakenne pitää tulkita
- Käytetään paljon tietoliikenneprotokollissa säästämässä tilaa
- Kenttiin viitataan samalla pistenotaatiolla kuin tietueidenkin kenttiin

```
typedef enum {
    integer, real
} TagTypeT;

typedef struct {
    TagTypeT tag;
    union {
        int i;
        double d;
    } value;
} TaggedValueT;
TaggedValueT v;

if(v.tag == integer)
    ...v.value.i...;
else
    ...v.value.d...;
```

Linkitetyt tietorakenteet

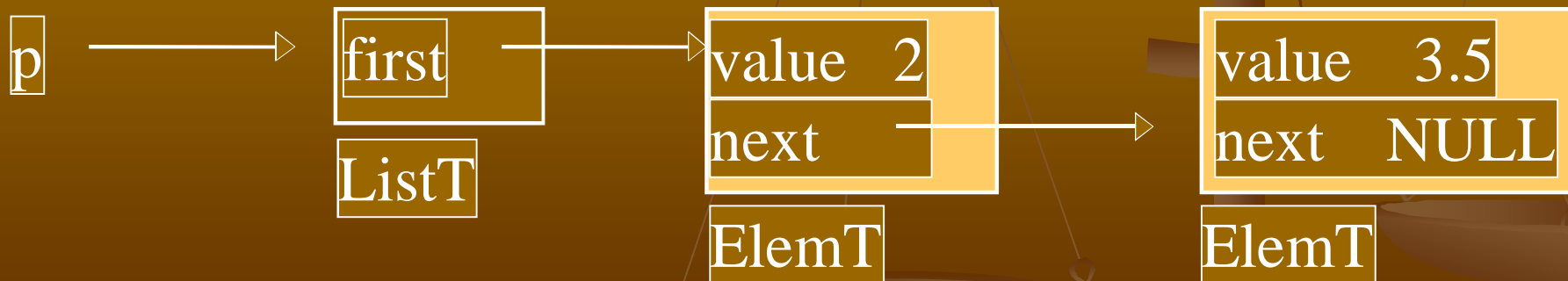
- Abstraktit tietorakenteet
 - Käsitelty Tietorakenteiden kurssilla
 - Kannattaa kerrata kaikki rakenteet sieltä
- Pino : operaatiot push, pop ja empty
- Jono: operaatiot enqueue, dequeue ja empty
- Linkitetty lista – rakenteesta päätettävä
 - Yhteen suuntaan vai kahteen suuntaan
 - Rengas vai ei
 - Tunnussolmu vai ei
 - Järjestetty vai järjestämätön
 - Alkiot erilaisia vai sallitaan myös samanlaiset alkiot

Linkitetty lista - Määrittely

- Tunnussolmullinen yhteensuuntaan linkitetty
- NULL arvoa käytetään aina listan lopun osoittamiseen
- Huomaa seuraavaan alkioon osoittavan kentän next määrittely!

```
typedef double DataType;  
typedef struct elem {  
    DataType value;  
    struct elem *next;  
} ElemT, *ElemTP;
```

```
typedef struct {  
    ElemTP first;  
} ListT, *ListTP;  
ListTP p;
```


Linkitetty lista – Tunnussolmun luonti ja poisto

- Listan luonti
 - Tehdään vain tunnussolmu ja asetetaan linkit

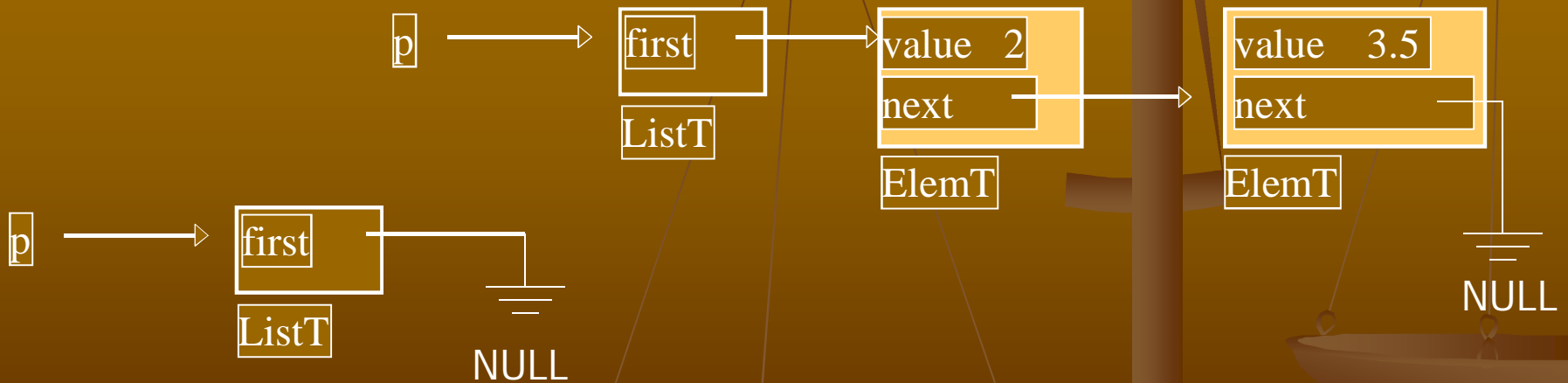
```
ListTP construct(void) {  
    ListTP p;  
    if((p = malloc(sizeof(ListT)))  
        == NULL)  
        return NULL;  
    p->first = NULL;  
    return p;  
}
```

- Listan poistaminen
 - Alkioiden poistoon oma funktio
 - Tässä vain tunnussolmun tilan vapautus

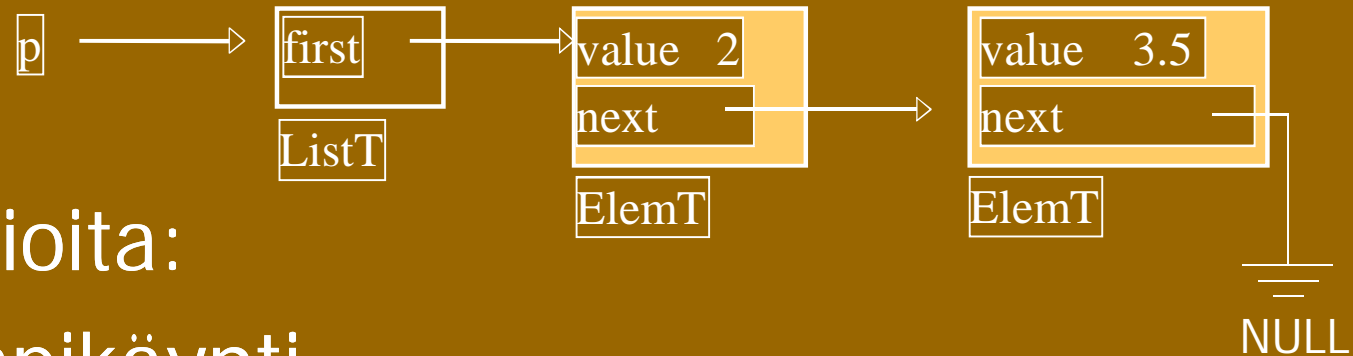
```
void destruct(ListTP *this) {  
    clear(*this); /* alkiot pois */  
    free(*this);  
    *this = NULL;  
}
```

Linkitetty lista - Käyttö

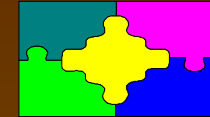
- Kaikkien listaa käsittelevien toimintojen täytyy säilyttää seuraavat *invariantit*:
 - Tyhjälle listalle pätee $p \rightarrow \text{first}$ on **NULL**.
 - Epätyhjälle listalle pätee, että viimeisen alkion **next**-kentän arvo on **NULL**.

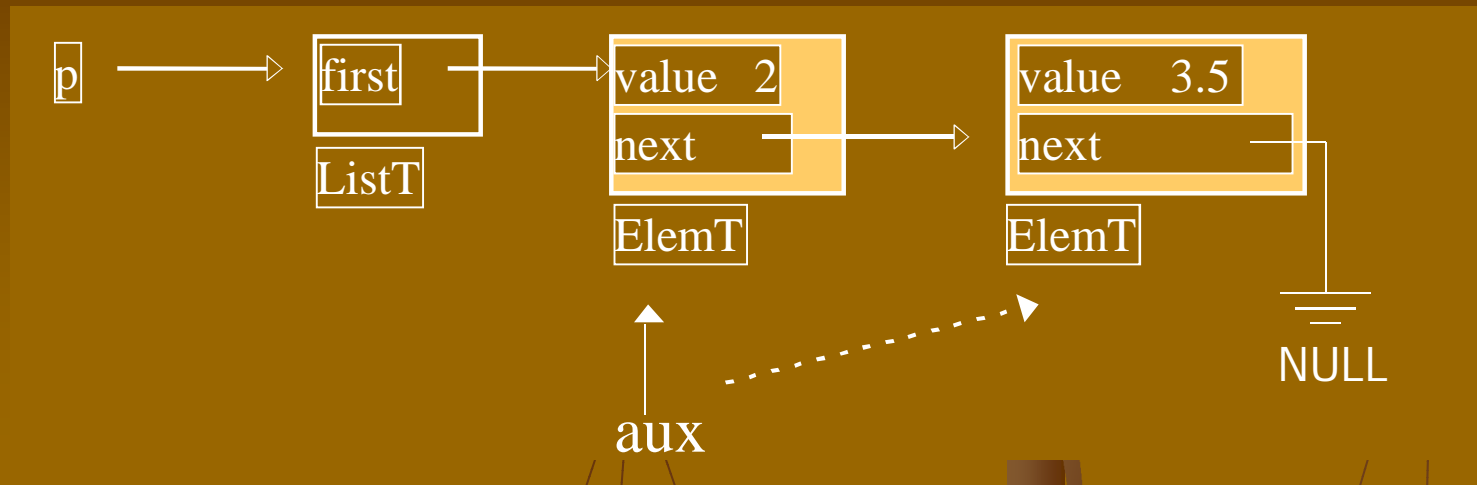
Linkitetty lista - Käyttö

- Operaatioita:
- Listan läpikäynti
 - Aina linkien kulkusuuntaan
- Listaan lisääminen
 - Alkuun, loppuun, keskelle
- Listasta poistaminen
 - Alusta, lopusta, keskeltä

Listan läpikäynti

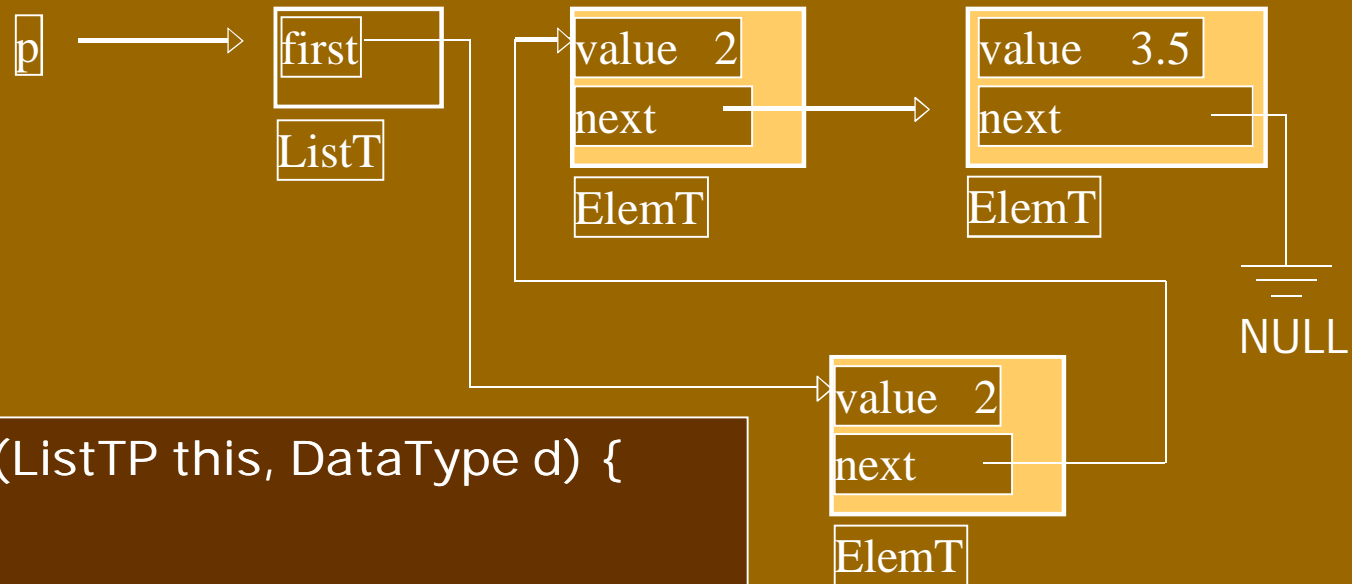
```

void printAll(const ListTP this) {
    ElemTP aux;
    for(aux=this->first; aux!=NULL; aux=aux->next)
        printf("%f\n", aux->value);
}
  
```

```

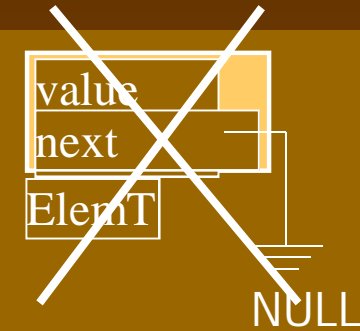
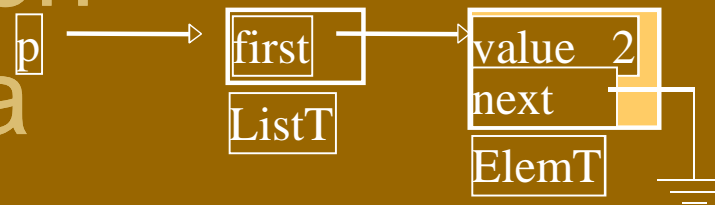
/* pidetään aux ´edellisessä´ alkiossa */
If ((p->first != NULL) && (p->first->next !=NULL))
    for(aux = p->first; aux->next->next != NULL;
        aux = aux->next)...
  
```


Lisäys listan alkuun


```
int insertFront(ListTP this, DataType d) {  
    ElemTP aux;  
  
    if((aux = malloc(sizeof(ElemT))) == NULL)  
        return 0;  
  
    aux->next = this->first; /* save state */  
    aux->value = d;  
    this->first = aux;  
    return 1;  
}
```

Viimeisen alkion poisto listasta


```
int deleteLast(ListTP this, DataType *value) {
    ElemTP aux;

    if(this->first == NULL) /* empty list */
        return 0;
    if(this->first->next == NULL) { /* single */
        *value = this->first->value;
        free(this->first);
        this->first = NULL;
        return 1;
    }
    for(aux = this->first; aux->next->next != NULL;
        aux = aux->next)
        ; /* aux viimeistä edelliseen */
    *value = aux->next->value;
    free(aux->next);
    aux->next = NULL;
    return 1;
}
```

Koko listan tuhoaminen

- Tuhotaan alkio kerrallaan
- edetään lista alusta loppuun

```
int deleteFirst(ListTP this) {
    ElemTP aux = this->first;
    if(aux == NULL)    /* empty list */
        return 0;
    this->first = aux->next;
    free(aux);
    return 1;
}
void clear(ListTP this) {
    while(deleteFirst(this))
        ;
    this->first = NULL;
}
```

Moduuli List

- Tehdään oma käännoyksikkö (moduuli), joka sisältää listan määrittelyt ja käsittelyfunktiot
- Tässä tehtävällä moduulilla on seuraavat piirteet
 - Moduuli pystyy käsittelemään useita eri listoja
 - Moduuli käsittelee void-tyypistä dataa, joten eri listoihin voi sijoittaa eri tyyppistä tietoa
 - Listan sisäinen toteutus ei näy käyttäjälle
 - Listan käyttäjä vastaa datan rakenteesta ja käsittelystä
- Tyypin määrittelyt:
 - ListItem ja List
- Funktiot:
 - CreateList, CreateItem, AddTail, AddHead, ListLength, DeleteList, PrintList, EmptyList

Moduulin tarjoama rajapinta: list.h

```
#ifndef MY_LIST_LIBRARY
#define MY_LIST_LIBRARY
/* Määritellään listatyypit */
typedef struct listitem {
    struct listitem *Next; /* Seuraava alkio listassa */
    struct listitem *Prev; /* Edellinen alkio listassa */
    void *Data; /* Tietoalkio */
    unsigned long Size; /* Tietoalkion koko */
} ListItem;
typedef struct {
    ListItem *Head; /* Listan alku */
    ListItem *Tail; /* Listan loppu */
    unsigned long Items; /* Listan alkioiden lkm */
} List;
```

List.h jatkuu

```
/* Listakirjaston tukemat funktiot */
extern List *CreateList(void); /* Luo uusi lista */
extern ListItem *CreateItem(void *Data,
    unsigned long Size); /* Luo lista-alkio */
extern int AddTail(List *,ListItem *);
    /* Lisää listan loppuun */
extern int AddHead(List *,ListItem *);
    /* Lisää listan alkuun */
extern unsigned long ListLength(List *);
    /* Laske listan pituus */
extern void DeleteList(List *); /* Tuhoa lista */
extern void PrintList(List *);
    /* Tulosta listan sisältö */
extern int EmptyList(List *);
    /* Tarkista onko lista tyhjä */
#endif
```

List.c : CreateList

```
/*  
  Varataan muistia uudelle listalle ja alustetaan kentät  
*/  
List *CreateList(void)  
{  
    List *uusi;  
  
    if(!(uusi = (List *)malloc(sizeof(List))))  
        return NULL;  
  
    uusi->Head = NULL;  
    uusi->Tail = NULL;  
    uusi->Items = 0;  
  
    return uusi;  
}
```

List.c: CreateItem

```
/* Varataan muistia uudelle listan alkiolle
ja alustetaan kentät */
ListItem *CreateItem(void *Data,unsigned long size)
{
    ListItem *uusi;
    /* Jos järkevää dataa ei ole annettu poistu */
    if (Data == NULL)
        return NULL;
    if(!(uusi = (ListItem *)malloc(sizeof(ListItem))))
        return NULL;
    if(!(uusi->Data = (void *)malloc(size)))
        return NULL;
    uusi->Next = NULL;
    uusi->Prev = NULL;
    memcpy(uusi->Data,Data,size);
    uusi->Size = size;
    return uusi;
}
```


List.c: AddTail

```
/* Lisätään alkio listan loppuun */
extern int AddTail(List *lista, ListItem *item)
{
    if (lista == NULL || item == NULL )
        return 1;
    if ( lista->Head == NULL)
        lista->Head = lista->Tail = item;
    else
    {
        lista->Tail->Next = item;
        item->Prev = lista->Tail;
        lista->Tail = item;
    }
    lista->Items++;
    return 0;
}
```

List.c: AddHead

```
/* Lisätään alkio listan alkuun */  
  
extern int AddHead(List *lista, ListItem *item)  
{  
    if (lista == NULL || item == NULL )  
        return 1;  
    if ( lista->Head == NULL)  
        lista->Head = lista->Tail = item;  
    else  
    {  
        lista->Head->Prev = item;  
        item->Next = lista->Head;  
        lista->Head = item;  
    }  
    lista->Items++;  
    return 0;  
}
```

List.c: ListLength ja EmptyList

```
/*  
 'Lasketaan' listan pituus  
*/  
unsigned long ListLength(List *lista)  
{  
    if ( lista == NULL )  
        return 0;  
    else  
        return lista->Items;  
}
```

```
/*  
 Tarkista onko lista tyhjä  
*/  
int EmptyList(List *lista)  
{  
    if ( lista == NULL )  
        return 1;  
    else if (lista->Head == NULL )  
        return 1;  
    else  
        return 0;
```

List.c>DeleteList

```
/* Tuhotaan koko lista */
void DeleteList(List *lista)
{
    ListItem *tmp;
    if ( lista == NULL )
        return;

    tmp = lista->Head;
    while(tmp != NULL)
    {
        tmp = lista->Head->Next;
        free(lista->Head->Data);
        free(lista->Head);
        lista->Head = tmp;
    }
    free(lista);
}
```

List.c: PrintList

```
/* Tulostetaan koko lista */  
  
void PrintList(List *lista)  
{  
    ListItem *tmp = lista->Head;  
  
    printf("|");  
  
    while(tmp != NULL)  
    {  
        printf("%s|", (char *)tmp->Data);  
        tmp = tmp->Next;  
    }  
    printf("|-\n");  
}
```

Tässä oletetaan, että listassa on merkkijonoja. Parempi ratkaisu olisi käyttää funktioparametria data-alkioiden käsittelyyn. Käyttäjä joutuisi silloin itse ohjelmoimaan alkoiden käsittelyn, mutta listan käyttöalue kasvaisi.

Harjoitustyö

- Käytettävät piirteet:
 - Linkitetty tietorakenne osoittimilla (pino, lista, puu, hajautustaulu, ...), mikäli tehtävä sallii
 - Tiedosto (tekstitiedosto tai binääritiedosto)
 - Komentoriviparametrit (jos ei muuta järkevää, niin ainakin -h opastus)
 - Funktioita parametreineen mielekkäästi
- Käännyttävä laitoksen Linux-ympäristössä gcc:n parametreilla -ansi -pedantic -Wall ja -Wextra ilman varoituksia. Voit käyttää myös c99:ä.
- Vähintään kaksi käännösyksikköä ja make
- Koodi dokumentoitava järkevästi
- Erillinen lyhyt rakennedokumentti ja käyttöohje

Aiheet

Katso kurssisivulta.

Aiheen valinta ja palautus

- Valitse aihe
- Ilmoita aihe kurssisivun ohjeiden mukaan
- Omista (varsinkin simulointityyppisistä) aiheista voi neuvotella luennoijan kanssa
- Kurssisivun kautta löytyy ohjeet työn palauttamisesta